

E-Motive

Innowacje w edukacji

Promocja literatury i czytelnictwa w szkołach podstawowych

Gabriela Ronquillo Morán - Gala

MEKSYK

Stowarzyszenie „Jeden Świat”

Poznań 2014

E-MOTIVE

równość emotions **ruch**
equity **emocje** movement

■ **E-Motive** to sieć organizacji z całego świata, które dzielą się wiedzą i doświadczeniem, by tworzyć innowacyjne i skuteczne rozwiązania dla wspólnych problemów.

■ **E-Motive** umożliwia specjalistom i organizacjom z Afryki, Azji, Ameryki Łacińskiej i Europy nawiązanie kontaktów i poznawanie skutecznych metod pracy, stworzonych w krajach Globalnego Południa.

■ **E-Motive** wspiera wymianę wiedzy i doświadczenia, tworząc warunki do wzajemnego uczenia się, z poszanowaniem równych praw wszystkich uczestniczących w programie organizacji.

■ **E-Motive** to również uwrażliwianie szerokiego grona odbiorców na globalne współzależności i upowszechnianie nowych metod współpracy na rzecz rozwoju.

■ **E-Motive** rozpoczął się w Holandii w 2006 r., jako jeden z innowacyjnych programów Oxfam Novib. Od tego czasu zorganizowano ponad 80 wymian z udziałem organizacji pozarządowych z Holandii i krajów Globalnego Południa.

■ W 2014 r. pierwsze wymiany **E-Motive** w Polsce zorganizowało Stowarzyszenie „Jeden Świat” we współpracy z organizacjami z Laosu i Meksyku.

Zmieniaj to, co bliskie. Inspiruj się tym, co odległe.

WPROWADZENIE

We współczesnym świecie programy promujące literaturę i czytelnictwo nie mogą być adresowane wyłącznie do „czytelnika” – czytamy w meksykańskim Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa. Programy te powinny kreować wszechstronnego odbiorcę słowa pisanego, czyli rozwijać wszystkie kompetencje komunikacyjne tj. słuchanie, mówienie, czytanie i pisanie.

Meksyk to kraj o niezwyklej różnorodności kulturowej i językowej – na co dzień, poza hiszpańskim, używanych jest tu ponad 60 różnych języków. To również kraj wielkich asymetrii i nierówności społecznych.

Pierwszym krokiem do upowszechniania czytelnictwa jest alfabetyzacja – w Meksyku 12% dzieci w wieku 6-12 lat nie potrafi pisać i czytać. W najzamożniejszych regionach kraju analfabetyzm praktycznie nie istnieje, ale w ubogich stanach na południu (np. w Chiapas lub w Oaxaca) czytać i pisać nie potrafi ponad 20% osób powyżej 15. roku życia.

W Polsce żadnych książek nie czyta ok. 5% dzieci ze szkół podstawowych i aż 14% gimnazjalistów. W wolnym czasie dzieci najchętniej oglądają telewizję lub korzystają z komputera i to właśnie nowe technologie są największym wyzwaniem dla książki papierowej.

Na kształtowanie czytelniczych upodobań istotny wpływ ma rodzina – dzieci, którym rodzice od najmłodszych lat czytali książki, chętnie sięgają po lekturę, gdy już same potrafią czytać. W Meksyku prawie 40% rodziców młodszych dzieci nie przeczytało im przez ostatni rok ani jednej książki. Czytanie kojarzone jest przede wszystkim ze szkołą. W szkole jednak nauka czytania oznacza przede wszystkim naukę czytania ze zrozumieniem. Ale przecież umiejętność czytania wcale nie oznacza zainteresowania literaturą, a najlepsi uczniowie nie zawsze są czytelnikami z pasją.

W tej publikacji znajdują się propozycje działań, które można zrealizować w szkole, by zachęcić dzieci do czytania i pokazać im, że literatura i książki mogą być źródłem fantastycznej zabawy.

Wszystkie opisane działania są z powodzeniem realizowane w wielu meksykańskich szkołach i bibliotekach – czy będą inspirujące dla nauczycieli i bibliotekarzy z Polski?

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa w Meksyku

W wielu krajach tworzone są programy wspierające czytelnictwo i upowszechniające wartościową literaturę. W Polsce Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020 realizuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w Meksyku podobny program realizowany jest od 2008 r. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Celem Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa w Meksyku jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnych wszystkich Meksykanek i Meksykanów, aby:

- potrafili swobodnie czytać teksty drukowane i elektroniczne,
- sięgali do literatury, by znaleźć odpowiedzi na nurtujące ich pytania,
- rozwijali ciekawość,
- poznawali swoje prawa i obowiązki,
- potrafili znajdować rzetelne informacje,
- umieli dyskutować, wyrażać swoje zdanie i przedstawiać argumenty,
- swobodnie posługiwali się językiem, nadając swoim wypowiedziom indywidualne, niepowtarzalne znaczenie,
- potrafili opisać to, co myślą i czują,
- umieli samodzielnie, krytycznie i twórczo myśleć.

W kraju, w którym ludzie czytają, piszą, słuchają i opowiadają, żyje się lepiej.

Tylko w ten sposób możemy stawić czoło nieuchronnym zmianom, zachodzącym we współczesnym świecie.

Meksyk czyta. Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa
(México lee. Programa de Fomento para el Libro y la Lectura)

Życie każdego z nas jest cudowną opowieścią, do której możemy napisać własne, szczęśliwe zakończenie.

Gabriela Ronquillo Morán - Gala

ZABAWY Z KSIĄŻKĄ W SZKOLE

Kącik książki

Kącik książki to szczególne miejsce w klasie: przytulne i wygodne, z kolorowymi poduszkami rozłożonymi na dywanie i regałem z książkami. Można urządzić go zgodnie ze swoimi potrzebami, upodobaniami i możliwościami, ale najważniejsze, by było to miejsce wyjątkowe – miejsce spotkań z książkami i opowieściami.

W Meksyku szkolne kąciki książek powstają dzięki wsparciu Ministerstwa Edukacji Narodowej, ale w każdej klasie można przygotować takie miejsce z pomocą uczniów, rodziców, szkoły czy lokalnych darczyńców.

Aby stworzyć klasowy księgozbiór można poprosić uczennice i uczniów, by przynieśli z domu po trzy książki, które będą służyć do wspólnych zabaw, a z końcem roku szkolnego wrócą do właścicieli.

W kąciku książki warto codziennie organizować krótkie zajęcia: czytanie, opowiadanie, rozmowy o książkach, zabawy słowno-ruchowe. Jeśli dzieci polubią ten *kwadrans w kąciku książki*, jeśli będzie to dla nich czas dobrej zabawy i oderwanie od szkolnych zajęć, wtedy książki i literatura staną się dla nich atrakcyjną i inspirującą *zabawką*.

Wędrująca książka

Wędrująca książka to metoda, która świetnie sprawdza się w edukacji wczesnoszkolnej – pomaga zainteresować dzieci lekturą, angażuje rodziców, zachęca do samodzielnej pracy twórczej podczas tworzenia jednej wspólnej książki.

Należy przygotować książkę: białe gładkie kartki oprawione i ozdobione w taki sposób, by książka przypominała walizkę, której strony będą zapełniać się w trakcie podróży.

Do książki dołączany jest list opisujący drogę książki, która najpierw trafiła do domu nauczycielki lub nauczyciela, a potem wyruszyła w dalszą podróż do domów wszystkich uczennic i uczniów z klasy.

Wariant dla młodszych dzieci: Dzieci po kolei zabierają książkę do domu – książka podróżuje i codziennie odwiedza kogoś innego. Rodzice lub opiekunowie wpisują do książki wybrane przez siebie teksty: wierszyki, łamańce językowe, piosenki, zagadki, interesujące historyjki, opowieści itp. Dzieci tworzą ilustracje do tekstu. Następnego dnia w szkole dziecko opowiada o tym, co razem z rodzicami napisało i narysowało, a potem książka wędruje dalej – do domu kolejnego dziecka.

Wariant dla starszych dzieci: Dzieci po kolei zabierają książkę do domu i zapisują w niej wymyślony przez siebie fragment opowieści – każde dziecko pisze jeden akapit i rysuje do niego ilustrację. Wraz z podróżą książki, rozwija się akcja tworzonej przez dzieci historii. Gdy książka odwiedzi wszystkie dzieci, trafia do klasowej biblioteki lub kącika książki, by dzieci mogły sięgnąć po nią kiedy tylko zechcą.

Okrągły stół

Okrągły stół zachęca do wymiany opinii i prezentacji różnorodnych punktów widzenia.

Wariant dla młodszych dzieci: Każde dziecko wybiera swoją ulubioną książkę i przynosi ją do klasy. Codziennie dzieci lub nauczyciel czytają na głos jej fragmenty, a w piątki wszyscy razem siadają w kręgu i rozmawiają na temat przeczytanej książki: wyrażają swoje zdanie, dzielą się przemyśleniami, zadają pytania i razem poszukują na nie odpowiedzi.

Wariant dla starszych dzieci: Nauczyciel, biorąc pod uwagę zainteresowania dzieci, wybiera jedną książkę, którą uczennice i uczniowie czytają samodzielnie. Podczas *okrągłego stołu* klasa dzieli się na dwie grupy, mające odmienne zdania na temat lektury, i dyskutuje o książce.

Opowiadanie historii

Opowieści towarzyszą nam na co dzień, przez całe życie – każdy z nas kiedyś słuchał historii lub sam je opowiadał. Opowieść może stać się inspiracją do wspaniałej zabawy – tak jak czytanie książek. Słuchając opowieści, dzieci bawią się, uczą i poznają świat.

Opowiadając dzieciom rozbudzamy w nich ciekawość i zainteresowanie literaturą, rozwijamy ich wyobraźnię i kreatywność, uczymy rozwiązywać problemy, zachęcamy do dojrzałości. Wspólne opowiadanie i słuchanie historii umożliwia stworzenie wyjątkowej więzi pomiędzy dorosłym i dzieckiem, nauczycielem i uczniem.

Opowieści mogą stać się materiałem dydaktycznym: rozwijają umiejętność wypowiedzi (zarówno ustnej jak i pisemnej), uczą o różnorodności kulturowej świata, pozwalają poznać zwyczaje i tradycje.

Nauczyciel opowiada wybraną przez siebie historię, wzbogacając opowieść mimiką, gestem, modulacją głosu. W trakcie opowiadania zadaje uczniom pytania, by zaangażować ich w budowanie narracji. Gdy dzieci znają już historię, wszyscy razem opowiadają ją jeszcze raz, własnymi słowami i wcielając się w poszczególne role.

Książki obrazkowe

Książki obrazkowe są niezastąpione w pracy z dziećmi (nie tylko najmłodszymi!). Można znaleźć przepiękne książki obrazkowe adresowane do dzieci w różnym wieku: niektóre nie mają nic wspólnego z lukrowanymi historyjkami ze szczęśliwym zakończeniem, inne wydają się zupełnie abstrakcyjne. Wszystkie mogą być niezwykle inspirujące.

Za pomocą książek obrazkowych można opowiadać dzieciom historie, pokazując ilustracje. Można też poprosić dzieci, by same stworzyły opowieść do ilustracji z książki.

Zabawy słowne i ruchowe

Czytanie książek i opowiadanie historii powinno być dla dzieci świetną zabawą. Zabawy słowne i ruchowe mogą być doskonałą rozgrzewką przed lekturą lub wesółym zakończeniem spotkania z książką.

Oto kilka przykładów zabaw z Meksyku.

Mateo, Mateo

Mateo, Mateo ¿dónde estás? Mateo, Mateo, gdzie jesteś?
rozglądamy się przykładając dłoń do czoła i szukając Mateo

Ven con nosotros a jugar. Chodź, na zabawę nadszedł czas.
energicznie maszerujemy

Mateo, Mateo ¿dónde estás? Mateo, Mateo, gdzie jesteś?
rozglądamy się przykładając dłoń do czoła i szukając Mateo

Ven con nosotros a jugar. Chodź, na zabawę nadszedł czas.
energicznie maszerujemy

Uno jeden
wyciągamy przed siebie rękę i odliczamy na palcach: jeden

Dos dwa
wyciągamy przed siebie rękę i odliczamy na palcach: dwa

Tres trzy
wyciągamy przed siebie rękę i odliczamy na palcach: trzy

Cuatro cztery
wyciągamy przed siebie rękę i odliczamy na palcach: cztery

Cinco pięć
wyciągamy przed siebie rękę i odliczamy na palcach: pięć

Mateo ¡aquí estas! Mateo, tu jesteś!
wskazujemy na kolegów i koleżanki

*Si al pronunciar
te trabas con las palabras,
practica con trabalenguas,
porque trabalenguando,
te irás destrabalenguando.*

Mała muszka spod Łopuszki chciała mieć różowe nóżki – różdżką nóżki czarowała, lecz wciąż nóżki czarne miała. – Po cóż czary, moja muszko? Ruszże mózdzkiem, a nie różdżką! Wyrzuc wreszcie różdżkę wróżki i unurzaj w rózu nóżki!

Zabawy słowno-ruchowe można powtarzać kilka razy bawiąc się prędkością: najpierw bardzo wolno, jakby odtwarzając film w zwolnionym tempie, potem szybko i bardzo szybko. Można też odgrywać różne emocje: śpiewać, udając radość, smutek, złość.

ZAKOŃCZENIE

*Gdy czytamy, bawimy się i marzymy,
Każdego ranka budzimy się szczęśliwi!*
Gabriela Ronquillo Morán - Gala

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach programu E-Motive.

Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy
rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2014 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym
stanowiskiem Unii Europejskiej i Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Stowarzyszenie „Jeden Świat”, www.jedenswiat.org.pl

Przekład i redakcja tekstu: Aneta Cruz-Kąciak

Projekt graficzny i skład: studioKO Jerzy Nawrot

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons 3.0 Polska: uznanie autorstwa.